

мр Драгомир Сандо, доцент
Православни богословски факултет
Катедра за практично богословље
Београд

Др Јордан Илић (1883–1950), редовни професор Богословског факултета Универзитета у Београду

У смутним временима по богословље и црквену просвету, 30. новембра 1950. године упокоио се др Јордан П. Илић*, редовни професор Педагогике и методике религијске наставе на Православном богословског факултета Универзитета у Београду. Исте године, пре њега, Факултет се опростио и од др Драгутина Анастасијевића тако да је изненадна смрт проф. Илића дошла још теже, обзиром да су се наслућивали дани искушења за високу црквену просвету и живот Цркве у целини. Са посебним пијететом колеге професори су посветили Зборник радова Православног богословског факултета II део у његов спомен колегијалном топлином и уз пуно уважавање осврнули су се пред његовим ликом остављајући у наслеђе његов профил вредног професора, педагога и педагошког научника. Општи утисак његових савременика је да је рођен за педагога. Његова лична природа се нашла у светлости дивне хришћанске и православне природе. Тридесет генерација студената је очински припремао за живот Цркве и у Цркви. Опширније о њему писали су др Чедомир Драшковић чланак под насловом Религијски педагог др Јордан П. Илић, а у Богословљу за 1980. годину је јеромонах Амфилохије (Радовић) као потоњи наследник на педагошкој катедри осврнуо се на живот и рад свог часног претходника чланком др Јордан П. Илић и преузетом библиографијом из претходног, Драшковићевог чланка.

Јордан Илић је рођен 24. априла 1883. године у селу Дојкинцима, срез нишавски на Старој планини у чувеној породици Илића која ће Цркви дати неколико националних и црквених прегалаца, а поред њих и епископа нишког Јована (Илића). Његов отац, иако земљорадник у турско време је учитељевао у свом родном крају и био је један бољих учитеља како у школи тако и у породичном животу своје сину. После основног образовања одлази у Пирот где завршава четири разреда гимназије, а потом долази у Београдску богословију коју завршава 1902. Године. Осам година се посвећује учитељском раду у селима: Кална, Прћиловци, Топли до

* Излагање на научном скупу „Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати“ одржаном на Православном богословском факултету у Београду 28. маја 2010. у склопу пројекта бр. 149037А („Српска теологија у двадесетом веку“), који финансира Министарство науке и животне средине Републике Србије.

и Дојкинци. Са скромном уштеђевином одалази 1910. године у Берн (Швајцарска) на Старокатолички универзитет где је студирао теологију, а од октобра 1914. године прелази на Философски факултет, такође у Берну. Скромне материјалне могућности су га приморавале да се поред ревносног студирања ухвати у коштац са најтежин физичким пословима како би имао материјална средства за учење и рад. Слабашне физичке конструкције, а као последицу скромних могућности за елементаран живот, оболио је од плућне болести од које се никада није до краја излечио. Тек у таквом стању прихвата га једна швајцарска породица, а и на Факултету добија одређене уступке, тако да својом марљивошћу скреће пажњу Српске владе која га поставља за учитеља српској деци у Лозани. Вредан и непоколебљив Јордан Илић ће 19. маја 1922. године докторирати у Берну са темом *Völkerbildung der Südlichen Slawen*. Његова дисертација је изазвала велику пажњу у интелектуалним круговима стручњака из области педагогије, философије, па и историје.

Исте године изабран је за доцента, као трећи предавач Педагогике на Богословском факултету. Пре њега, свега неколико месеци предавања на катедри је држао др Миливоје Јовановића, а потом нешто више од годину дана руски педагог Василија Васиљевича Зјењковског који је изненада отишао у Праг. Истакнут као педантан, равносан, а строго научан, изабран је 25. маја 1930. године за ванредног, а 16. маја 1939. године за редовног професора Универзитета. За време окупације је пензионисан (1942) и одстањен са Универзитета, да би га поново вратили две године касније али будним оком праћен представницима безбожног режима. Упоредо предаје на истом Факултету и Хришћанску социологију за коју је написао уџбеник као скрипту коју су студенти дактилографски умножавали.

Научне радове пише врло рано, још у току студирања и радове објављује у Швајцарској, а теме су биле изражено црквено-историјске: Православна црква у Старој Србији, где се подразумевао духовни и културни живот нашега народа, као и бугарског народа, потом следе теме из пастирског богословља. Пише приказе од сродних научних области, да би вративши се у Београд као доцент окренуо се потпуно педагошким темама. Од посебно значајних тема, обрађује педагошки приступ рада протојереја Василија Зјењковског, Александра Живановића. Пише о Светосавској просвети, а као посебна издања, радове објављује у часописима Богословље, Светосавље, Глас Епархије нишке, Учитељском гласнику, Духовна стража, Учитељ, Весник, Гласник. Теме су савремени проблеми васпитања код нас, потом о васпитању женске деце, типовима наставе, наставника, ученика, а нарочито поставља прве основе научног приступа религијској настави. За студенте је литографски више пута као скрипта издавана Илићева Методика религијске наставе, а потом и Религијска педагогика по универзитетским предавањима др Јордана Илића штампана у редакцији др Чедомира Драшковића.

Као студент немачког говорног подручја и утицаја германске педагошке мисли, професор Јордан Илић занесен њиховим представницима окреће се педагогији идеал-реализма. То су питања о циљу васпитања и о методама и средствима којима се постиже тај циљ. Педагогика је за њега средишња наука (*universitas literarum*); она је синтеза знања реалне и идеалне стварности уопште. Суштина њеног погледа на корените проблеме педагогије је усавршавање онога што јесте у оно

што треба да је и обратно, реализовање нормативног, онога што треба да буде. По професору Илићу, педагошки принцип треба да буде прожет научно емпиријски, нормативно и формално. Његов даљи поглед на научност је да постоје три погледа на свет: реалистички, идеалистички и религијски (идеал-реалистички) У реалистичком погледу на свет истиче се важност принципа природе у натурализму, материје у материјализму, живота у биологији (Бегман, Диркхајм); у идеалистичком погледу на живот и свет (Наторп) кога заступају и носиоци аксиолошке педагогије (Винделбланд, Рикерт) основне објективне вредности су :истина, доброта, право, лепота, светост. Представници религијског погледа на свет у које спада код нас као пионир професор Јордан Илић полазе од става да све добија свој прави смисао, било конкретна реалност, било објективне вредности у односу према Богу које постаје као средство за испуњавање Божјих циљева. Интересантно је да је такво схватање и приступ педагогији утицало и на схватање опште педагогије и код његовог наследика на богословској педагошкој катедри попут професора Радмила Вучића. Тај поглед на живот и свет, даље, професор Илић назива идеал-реалистичким, тј. погледом који у себи обједињује стварност и реалне вредности., али и индивидуално и социјално. Посматрано на начелима тог и таквог схватања, васпитање је развијање људске моћи у смислу крајњег назначења (телос), оно је неопходност, било да га посматрамо са индивидуалног било са социјалног становишта. Од васпитања зависи какав ће правац узети урођене подлоге и склоности. Извор зла је у отпадничтву душе од свог праизвора и њена ослабљеност, а не несавладивост нижих импулса у самој природи људског бића. Човек има вредности сам по себи, не само на односу према породици и друштву, тако да васпитање укључује у себе и индивидуалну и социјалну димензију човековог бића.

У својој идеал-реалистичкој концепцији васпитања, његових основа и његових циљева, професор Јордан Илић се утемељује мање-више на општерелигијским начелима и вредностима. Ако је реч о натприродном Откровењу преко кога божански Дух открива своју вољу људима и указује на пут којим се иде савршенству, више истиче Христову божанску науку и пример као средства хришћанског васпитања него ли на саму личност Христову. Можда се на овом примеру највише огледа огроман утицај на њега протестанске црквене педагогије? У том смислу треба посматрати мањкавост његове и наслеђене педагогије, јер кроз призму посматран његов педагошки идеал-реализам је ближи идеалистичком погледу на живот и свет и аксиолошкој педагогији, неголи новозаветно-христолошком поимању човека и света и њиховог преображаја путем васпитања и благодатног узрастања у истинско образовање, васпитање и онтолошку просвету.

Поред свог колосалног покушаја у православној научној педагогији, остаће упамћен као ванредни ревнитељ Цркве православне. Његова пребогата библиотека је завештана Православном богословском факултету у Београду о којој постоји уредан регистар као и велики добротво Цркве у начелу попут храма Светог Саве на Врачару.